

მასწავლებლის
პროფესიული სტანდარტი

საზოგადოებრივი
მეცნიერებები

(საბაზო და საშუალო საფეხური)

2008 წელი

(პირველი რედაქცია)

საზოგადოებრივი მეცნიერების საზოგადოებრივი მეცნიერებების მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები

ისტორია

მიმართულება: ისტორიული დრო

ქრონოლოგიური ერთეულების სისტემის გამოყენება;

ისტორიული მოვლენებისა და ფაქტების შესაბამის ისტორიულ ეპოქებთან დაკავშირება.

მიმართულება: ისტორიული ინტერპრეტაცია

ისტორიული მოვლენების (პიროვნებების) განსხვავებული ინტერპრეტაციების არსებობის მიზეზებზე მსჯელობა;

ერთი და იმავე ისტორიული მოვლენის (პიროვნების) განსხვავებული ინტერპრეტაციების ანალიზი და შეფასება.

მიმართულება: ისტორიული კვლევა

პირველადი და მეორადი წყაროების ანალიზი;

ისტორიული კვლევის დაგეგმვა და ჩატარება.

მიმართულება: კომუნიკაცია

მსჯელობა სხვადასხვა ეპოქაში საქართველოსა და მსოფლიოში მომხდარი მნიშვნელოვანი პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული ცვლილებების შესახებ;

მსჯელობა მსოფლიო რელიგიების არსისა და სხვადასხვა ეპოქის საზოგადოების ცხოვრებაში რელიგიის როლის შესახებ;

მსჯელობა თანამედროვე ეპოქასა და წარსულში სხვადასხვა კულტურის ურთიერთობისა და ურთიერთგავლენის შესახებ;

მსჯელობა საქართველოსა და მსოფლიოში ამა თუ იმ კონკრეტულ ეპოქაში მომხდარი პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურულ-რელიგიური პროცესების ურთიერთმიმართებების შესახებ;

არგუმენტირებული ესეის დანერა ისტორიულ თემატიკაზე;

ისტორიული თემის დანერა დამოუკიდებლად ჩატარებული კვლევის საფუძველზე.

გეოგრაფია

მიმართულება: დრო და სივრცე

რუკის ენის გაგება; რუკის, ისტორიულ-გეოგრაფიული საშუალებებისა (სქემა, დიაგრამა, ფოტო, ცხრილი, გრაფიკი) და გეოგრაფიული ხელსაწყოების გამოყენებით ინფორმაციის მოძიება:

- ა) სივრცეში ორიენტაცია – ჰორიზონტის მხარეები, გრადუსთა ბადე; ადგილის მდებარეობის განსაზღვრა;
- ბ) ლეგენდის გამოყენებით სიმბოლოების აღქმა;
- გ) მასშტაბის აღქმა - მასშტაბის გამოყენებით ადგილის და მანძილების შედარება, კარტოგრაფიული პროექციების განსხვავება.

რუკებიდან და სხვა გეოგრაფიული საშუალებებიდან (ფოტოები, გრაფიკები, ცხრილები, დიაგრამები და სხვა) მოპოვებული ინფორმაციის დაკავშირება გეოგრაფიულ ცოდნასთან და ამის საფუძველზე ადგილის, მოვლენისა და პროცესების დახასიათება, კანონზომიერებების დადგენა:

- ა) რელიეფის, ჰიდროგრაფიული ქსელის, რესურსების, განსახლებების, მოსახლეობის, სოციალური და ეკონომიკური სისტემების, სატრანსპორტო სისტემის შესახებ ინფორმაციის მოძიება-ანალიზი;

ისტორიულ-გეოგრაფიული საშუალებების თემატური ანალოგების შედგენა.

მიმართულება: გეოგრაფიული კვლევა

თემატიკის შესაბამისი გეოგრაფიული კვლევის (მათ შორის საველეს) დაგეგმვა;

პრობლემის, გეოგრაფიული კვლევის მიზნის, მისი გადაჭრის გზებისა და მიმართულების განსაზღვრა;

გეოგრაფიული კვლევისათვის საჭირო ინფორმაციის შეგროვება, მონაცემთა ორგანიზება;

გეოგრაფიული კვლევის განსახორციელებლად მოპოვებული ინფორმაციის ანალიზი და დამუშავება;

გეოგრაფიული პრობლემის გადაჭრა, კვლევის შედეგების არგუმენტირებულად წარმოჩენა;

გეოგრაფიული თემის სტრუქტურული ორგანიზაცია.

მიმართულება: გეოგრაფიული ინტერპრეტაცია

გეოგრაფიული ტერმინებისა და ცნებების ადეკვატური გამოყენება;

გეოგრაფიული ფაქტების მოსაზრებისგან განსხვავება;

გავრცელებული გეოგრაფიული სტერეოტიპების კონტრარგუმენტაცია;

გეოგრაფიული ინფორმაციის საფუძველზე პროგნოზების გაკეთება და მოდელების შექმნა (გეოგრაფიულ კონტექსტში);

სხვადასხვა ფორმატში (წერიტი, ზეპირი, ვიზუალური) წარმოდგენილი ინფორმაციის გააზრება და აღქმად ფორმატში წარმოჩენა.

მიმართულება: კომუნიკაცია

რუკებისა და სხვა გეოგრაფიული საშუალებების გამოყენებით საკუთარი მოსაზრებების გამოხატვა;

გეოგრაფიული კვლევის შედეგების წარმოდგენისათვის აუცილებელი უნარ-ჩვევების გამოვლენა;

მოვლენებსა და პროცესებს შორის მიზეზ-შედეგობრივ კავშირებზე მსჯელობა;

გეოგრაფიული თემის დაწერა;

გეოგრაფიული დავალების სპეციფიკის გათვალისწინებით სამუშაოს დანაწილება, განხილვა და სხვ.;

დამუშავებული გეოგრაფიული თემის პრეზენტაცია.

სამოქალაქო განათლება**მიმართულება: კვლევა**

საზოგადოებრივ ცხოვრებაში საკუთარი შესაძლებლობების, ადგილისა და მნიშვნელობის გაანალიზება;

საზოგადოებრივი ცხოვრებისათვის მნიშვნელოვანი მოვლენებისა და პროცესების ამოცნობა და გაანალიზება;

საზოგადოებრივი, რელიგიური, საგანმანათლებლო, სამართლებრივი, სახელმწიფო და ეკონომიკური ინსტიტუტების ფუნქციებისა და მნიშვნელობის გაანალიზება. დემოკრატიული პრაქტიკის ანალიზი ქვეყნის ინტერესებთან, ტრადიციებთან და ღირებულებებთან მიმართებაში.

მიმართულება: შეფასება

საზოგადოებრივ მოვლენებსა და პროცესებთან მიმართებაში პოზიციის გამომუშავება და არგუმენტირებულად დაცვა;

საზოგადოებრივ მოვლენებსა და პროცესებთან მიმართებაში სხვადასხვა მიდგომისა თუ პოზიციის კრიტიკულად შეფასება;

მოვლენების, პროცესებისა და პოზიციების შეფასებისას შესაბამისი კრიტერიუმების გამოყენება.

მიმართულება: კომუნიკაცია

საზოგადოებრივი ინტერესების განსახორციელებლად მოსწავლეებთან, კოლეგებთან, მშობლებთან, სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა;

საზოგადოებრივ საკითხებზე მსჯელობისას სხვადასხვა არგუმენტისა და გამოხატვის ფორმების მიზნობრივად გამოყენება;

იმ პროცესებსა თუ გადანყვეტილებებში მონაწილეობა, რომლებიც ეხება მოსწავლეებისა და საკუთარ პიროვნულ განვითარებას, მშობლებისა და სკოლის, საზოგადოების ინტერესებს.

საგაზო ან/და საშუალო საფეხურის საზოგადოებრივი მეცნიერებების მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა

ისტორია

ისტორიის შესავალი:

ისტორიის დამხმარე დისციპლინები; ისტორიული წყაროები: წერილობითი, ნივთიერი, ეთნოგრაფიული, ზეპირი, ლინგვისტური, კინო-, ფოტო-, ფონოდოკუმენტები; მსოფლიოსა და საქართველოში ისტორიული აზრის განვითარება (ძველი სამყაროსა და შუა საუკუნეების მემკვიდრეები, ახალი ეპოქის ისტორიკოსები, XIX-XX საუკუნეების ისტორიკოსები).

დრო და კალენდარი:

ისტორიული დროის ერთეულები: წელი, საუკუნე, ათასწლეული, წელთაღრიცხვის სისტემა; კალენდარი და დროის აღრიცხვის სისტემები (იულიუსის და გრიგორიანული კალენდრები).

პრეისტორიული ეპოქა:

ადამიანის წარმოშობა და განვითარება; მისი განსახლება მსოფლიოში; ნეოლითური რევოლუცია; უძველესი რელიგიური წარმოდგენები; პრეისტორიული ეპოქის ადამიანი საქართველოს ტერიტორიაზე.

ქართველი ხალხის წარმომავლობის საკითხი

ძველი აღმოსავლეთი:

შუამდინარეთი (ადგილმდებარეობა, მოსახლეობა და მისი საქმიანობა, მითები და ღმერთები, ძველი ბაბილონი, ჰამურაბის კანონები; ახალსურული სამეფო); აქემენიანთა იმპერია (ადგილმდებარეობა, კიროს II და დარიოს I; სახელმწიფო მმართველობის სისტემა, დამწერლობა და რელიგია).

სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ტომთა უძველესი გაერთიანებები. დიაოხი და კოლხა

ძველი საბერძნეთი, ელინიზმი და რომი:

საბერძნეთის ბუნებრივი პირობები, მოსახლეობა და მისი საქმიანობა; რელიგია ადრეულ საბერძნეთში; ათენი; სპარტა; დიდი ბერძნული კოლონიზაცია; ბერძენ-სპარსელთა ომები; მაკედონიის აღზევება, ალექსანდრე მაკედონელის იმპერია და მისი დაცემა; კულტურა ძველ საბერძნეთში (განათლება, მეცნიერება, არქიტექტურა, ლიტერატურა, თეატრი, სპორტი). რომის დაარსება; იტალიის ბუნებრივი პირობები და მოსახლეობა; პატრიციები და პლებეები; რომის რესპუბლიკა (მისი დაარსება, მმართველობის სისტემა, ომი კართაგენთან, სამოქალაქო ომები, იულიუს კეისარი); რომის იმპერია (იმპერატორის ხელისუფლების დაარსება - ავგუსტუსი; იმპერიის ტერიტორია და მმართველობის სისტემა; ქრისტიანული რელიგია და მისი ფილოსოფიური არსი; ქრისტიანობის გავრცელება და ქრისტიანების დევნა; ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება; რომის იმპერიის ორად გაყოფა; რომი და ბარბაროსები; დასავლეთ ა.ე.ბ) რომის იმპერიის დაცემა); კულტურა ძველ რომში (არქიტექტურა, ლიტერატურა, „პური და სანახაობა“).

საქართველო ანტიკურ ხანაში:

კოლხეთის სამეფო VI-III სს.; ქართლის (იბერიის) სამეფოს წარმოქმნა; იბერიის სამეფო II-I სს. და რომაელთა ლაშქრობა საქართველოში; საქართველოსა და რომის ურთიერთობა I-II საუკუნეებში.

ბიზანტიის იმპერია IV- XV:

სახელმწიფო მმართველობის სისტემა; იუსტინიანე დიდი და „რომის სამართლის კრებული“; შერაკლე კეისარი. საქართველო ირან-ბიზანტიის დაპირისპირებაში; არაბები და ბიზანტიის იმპერია; ლეონ III და ხატმებრძოლეობა; განხეთქილება მსოფლიო ეკლესიაში; თურქ-სელჩუკები და ბიზანტია; ბიზანტია და საქართველო თურქ-სელჩუკთა წინააღმდეგ ბრძოლაში; ბიზანტიის დასუსტება და დაცემა (XII-XVსს.).

დასავლეთ ევროპა შუა საუკუნეებში (V - XIV სს.):

ხალხთა დიდი გადასახლება; ფრანკების სამეფო (კარლოს დიდი, ფრანკების იმპერიის დაცემა), ფეოდალიზმი დასავლეთ ევროპაში; ჯვაროსნული ლაშქრობები; შუა საუკუნეების ქალაქი (ქალაქების წარმოშობა, ხელოსნობა, ვაჭრობა, ქალაქის მმართველობა და ფენები; ყოფა); ეკლესია და სამღვდელეობა; ინგლისი და საფრანგეთი XII-XIV სს. (თავისუფლების დიდი ქარტია, ინგლისის პარლამენტი, გენერალური შტატები, ასნლიანი ომი – ჟანა დ' არკი).

საქართველო IV-XIV სს.:

ფეოდალური ურთიერთობების ჩასახვა საქართველოში; ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება საქართველოში; ვახტანგ გორგასალი; „დიდი ომიანობა“; არაბობა საქართველოში (ისლამი და მისი ფილოსოფიური არსი, ჰაბიბ იბნ-მასლამას „დაცვის სიგელი“, საქართველოში არაბთა მმართველობის სისტემა და ხარკი); საქართველოს ერთიანი ფეოდალური სახელმწიფოს წარმოშობა (ახალი ფეოდალური სამთავროების წარმოშობა; დავით კურაპალატი; ბაგრატ III; გიორგი I; ბაგრატ IV; გიორგი II; დავით IV); საქართველო XII საუკუნის მეორე ნახევარში (გიორგი III, თამარ მეფე); სახელმწიფოებრივი წყობილება და კულტურა XII-XIII საუკუნეებში; მონღოლთა ბატონობა საქართველოში (მონღოლთა ეკონომიკური და სოციალური ყოფა, მონღოლური მმართველობის დამყარება საქართველოში, ორმეფობა საქართველოში, ხალხის აღწერა და მონღოლური გადასახადები, დემეტრე თავდადებული; გიორგი V); თემურ-ლენგის შემოსევები საქართველოში და მისი შედეგები.

დასავლეთ ევროპა, ჩრდილოეთ ამერიკა, რუსეთი ახალ დროში (XV-XIX სს.):

დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენები (ვასკო და გამა, კოლუმბი, მაგელანი); რენესანსი (მსოფლმხედველობა, მეცნიერება, ხელოვნება); რეფორმაცია (მარტინ ლუთერი, კალვინიზმი, რეფორმაცია ინგლისში, კონტრრეფორმაცია); აბსოლუტიზმი (ლუი XIV, მერკანტილიზმი); ინგლისის რევოლუცია (სამოქალაქო ომი, კრომველი, რევოლუციის შედეგები); განმანათლებლობა (ფრანგი განმანათლებლები, ეკონომიკური თეორიები ფიზიოკრატები, ადამ სმიტი); საფრანგეთის დიდი რევოლუცია (აბსოლუტიზმის კრიზისი, მონარქიის დამხობა, იაკობინელთა დიქტატურა, რევოლუციის შედეგები); ჩრდილოეთ ამერიკა (ომი დამოუკიდებლობისათვის, ამერიკის შეერთებული შტატების შექმნა, ჯორჯ ვაშინგტონი, 1787 წლის კონსტიტუცია); რუსეთის სამეფო (მოსკოვის ცენტრალიზებული სამეფოს შექმნა – ივანე III და ივანე IV, პეტრე I, ეკატერინე II); ნაპოლეონის ეპოქა (ნაპოლეონის აღზევება, ნაპოლეონის საგარეო პოლიტიკა და საომარი კამპანიები; კონტინენტური ბლოკადა, 1812 წლის საომარი კამპანია რუსეთში, ბრძოლა ლაიფციგთან, ვატერლოოს ბრძოლა); ინდუსტრიული რევოლუცია (ინდუსტრიალიზაცია ინგლისში, ურბანიზაცია, სოციალური ცვლილებები); იმპერიალიზმის ეპოქა (იმპერიალისტური იდეოლოგია – ინგლისი და რუსეთი; კოლონიალიზმი – ინგლისი, საფრანგეთი, რუსეთი; მარქსიზმი).

საქართველო XV-XIX სს.:

ალექსანდრე დიდის მეფობა და ქვეყნის დაშლა სამეფო-სამთავროებად; ბრძოლა ირანისა და ოსმალეთის წინააღმდეგ XVI-XVII სს. (ბრძოლა სიხოსტასთან, ამასიის ზავი, ლუარსაბ I და სიმონ I, სამცხე-საათაბაგოსა და აჭარის ოსმალეთის მფლობელობაში გადასვლა, თეიმურაზ I და ლუარსაბ II, გიორგი სააკაძე); ვახტანგ VI; თეიმურაზ II და ერეკლე II; სოლომონ I; საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა XVI-XVIII სს.; ქართული კულტურა XVI-XVIII სს.; რუსეთის მიერ ქართული სამეფო-სამთავროების გაუქმება; აჯანყებები ქართლის მთიანეთში, კახეთში, იმერეთსა და გურიაში, 1832 წლის შეთქმულება; რუსეთის მთავრობის პოლიტიკა საქართველოში 30-50-იან წლებში; რუსეთ-თურქეთის ომები და საქართველო; ბატონყმობის გაუქმება საქართველოში; 60-70 წლების რეფორმები; „თერგდალეულები“; მარქსისტული მოძრაობა საქართველოში; პოლიტიკური მიმდინარეობებისა და პარტიების ჩამოყალიბება; ქართული კულტურა XIX საუკუნეში.

XX საუკუნე:

საქართველო და მსოფლიო XX საუკუნის დასაწყისში; I მსოფლიო ომი და პარიზის სამშვიდობო კონფერენცია; საქართველო 1918-1921 წლებში; საქართველო და მსოფლიო 1921-1939 წლებში; II მსოფლიო ომი და საქართველო; მსოფლიო და საქართველო 1945-1985 წწ-ში ; „პერესტროიკა“ და სსრკ-ს დაშლა; მსოფლიო და საქართველო პოსტსაბჭოთა ეპოქაში.

გეოგრაფია

გეოგრაფიის შესავალი:

გეოგრაფიის შესწავლის ობიექტი და მიზნები; გეოგრაფიული იდეების ჩამოყალიბების (ფორმირების) ისტორია; მოგზაურები და მოგზაურობები; გეოგრაფიული ცნებები და ტერმინები; გეოგრაფიის და გეოგრაფიული ცოდნის მნიშვნელობა; თანამედროვე გეოგრაფიული მეცნიერების სისტემა; გეოგრაფიული კვლევის მეთოდები: ტრადიციული (აღწერილობითი, შედარებით-გეოგრაფიული, კარტოგრაფიული) და თანამედროვე (მათემატიკური, აეროკოსმოსური, გეოინფორმაციული, მოდელირება); გეოგრაფიული პროგნოზირება; მდგრადი განვითარების კონცეფცია.

სივრცეში ორიენტაცია:

რუკა, რუკის ენა; გლობუსი; ადგილის გეგმა; კომპასი; ჰორიზონტის მხარეები, გრადუსთა ბადე, გრძედი და განედი, ტროპიკები და პოლარული წრეები, წელიწადის დროთა და დღე-ღამის ცვლა; სასაათო სარტყელები, თარიღთა ცვლის ხაზი; მასშტაბი; კარტოგრაფიული პროექციები; სხვადასხვა ხელსაწყოთი აზომვების ჩატარება (რუკასა და ადგილზე).

ფიზიკურ-გეოგრაფიული მახასიათებლები:

ამინდი და კლიმატი; ტემპერატურის ცვლილება განედის, სიმაღლის და ოკეანესთან სიახლოვის მიხედვით; ქარები, მათი წარმოშობა და გავრცელების კანონზომიერებები; ნალექები, მათი წარმოშობა და გავრცელების კანონზომიერებები; ამინდის პროგნოზი; მეტეოროლოგიური ხელსაწყოების გამოყენების პრინციპი; კლიმატის გავლენა მიწათმოქმედებაზე, ტრანსპორტზე, ადამიანის ჯანმრთელობაზე; ატმოსფეროსთან დაკავშირებული კატასტროფული მოვლენები; ატმოსფეროს დაცვა. ჰიდროგრაფია (მდინარეები, ტბები, მყინვარები, მიწისქვეშა წყლები, ჭაობები, წყალსაცავები), გავლენა რელიეფზე, კლიმატზე, მოსახლეობაზე, მეურნეობაზე; წყლის რესურსების მოცულობა, გამოყენება, დაცვა. წყალთან დაკავშირებული კატასტროფული მოვლენები; ზღვებისა და ოკეანეების მდებარეობა და განფენილობა;

მარილიანობა, სიღრმე, სრუტეები, ყურეები, მიქცევა-მოქცევა, დინებები, სამეურნეო გამოყენება, დაბინძურება, დაცვა; დედამიწის ქერქი, ფილების მოძრაობა; დედამიწის ზედაპირის ცვლილება; რელიეფი, გეოლოგიური პერიოდები, ტექტონიკა, ენდოგენური და ეგზოგენური პროცესები; ნიაღვრული რესურსები, რესურსების მდგრადი გამოყენება; აბსოლუტური და შეფარდებითი სიმაღლე, რელიეფის ფორმები, მისი გავლენა კლიმატზე, მცენარეებზე, ცხოველებზე, მეურნეობაზე; ნიადაგის ტიპები და ნაყოფიერება, მცენარეთა და ცხოველთა სამყარო. ბიომრავალფეროვნება, მათი დაცვა, კონსერვაცია.

საზოგადოებრივი გეოგრაფია:

გეოგრაფიული მდებარეობა და საზღვრები; სახასიათო ბუნებრივი ლანდშაფტები; ბუნებრივი რესურსები (გავრცელება, მნიშვნელობა, მდგრადი გამოყენება); ბუნებრივი რესურსები და მეურნეობის დარგები; რესურსების კლასიფიკაცია ამონურვადობის მიხედვით; მიწის, წყლის, აგროკლიმატური, ტყის, მსოფლიო ოკეანის რესურსები; მოსახლეობა, მსოფლიოს დემოგრაფიული ვითარება (ისტორიული წარსულიდან დღემდე); სხვაობები და მსგავსებები ქვეყნების მიხედვით; რასები, ეთნიკური და რელიგიური სტრუქტურა (გავრცელება);

შობადობა, მოკვდაობა, სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურა, შრომითი რესურსები; რეგიონების და ქვეყნების სოციალურ-დემოგრაფიული კლასიფიკაცია (სიცოცხლის ხანგრძლივობის, შობადობის, მოკვდაობის, ჯანდაცვის და განათლების დონის მიხედვით); დემოგრაფიული გადასვლა; დემოგრაფიული პოლიტიკა; მიგრაცია; ურბანიზაცია და განსახლება; მოსახლეობის სიმჭიდროვე; დასახლების ტიპები; დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენები, მოგზაურობა; მეურნეობის დარგები (ენერგეტიკა, სოფლის მეურნეობა, ტურიზმი, ტრანსპორტი, ვაჭრობა, მრეწველობა, კომუნიკაციები); პოლიტიკური გეოგრაფია და გეოპოლიტიკა; ქვეყნები მმართველობის ფორმის და ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მოწყობის მიხედვით; ქვეყნები საერთაშორისო სტატუსის და საგარეო პოლიტიკური კურსის მიხედვით; მნიშვნელოვანი საერთაშორისო სამხედრო-პოლიტიკური და ეკონომიკური ორგანიზაციები (გაერთიანებული);

ქვეყნები სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დონის მიხედვით (ჰუმანური განვითარების ინდექსი); გაეროს ქვეყნების ტიპოლოგია; გლობალიზაციის პროცესი;

კაცობრიობის მდგრადი განვითარების პერსპექტივა; უმნიშვნელოვანესი გლობალური პრობლემები და მათი მოგვარების გზები.

საქართველოს გეოგრაფია:

ტერიტორიის ფორმირება; მდებარეობა და საზღვრები; საქართველო და კავკასია; ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მოწყობა; ბუნება (მნიშვნელოვანი ფიზიკურ-გეოგრაფიული მახასიათებლები); ბუნებრივი რესურსები; მოსახლეობა (გეოგრაფია, აღწერა, დემოგრაფია, მიგრაცია, ურბანიზაცია); მოსახლეობის ეთნიკური და რელიგიური სტრუქტურა; სახასიათო ბუნებრივი და ანთროპოგენული ლანდშაფტები; ინფრასტრუქტურა; მეურნეობის დარგები; კულტურული მრავალფეროვნება; საქართველო და ჰუმანური განვითარების ინდექსი; გარემოსდაცვითი პრობლემები და სტიქიური მოვლენები; ბუნების დაცვა (სამთავრობო და არა-სამთავრობო ორგანიზაციების როლი, დაცული ტერიტორიები, წითელი წიგნი და სხვა).

სამოქალაქო განათლება

საზოგადოებრივი მეცნიერებების საფუძვლები და ძირითადი ცნებები:

- სამყაროს, ადამიანისა და საზოგადოების წარმოშობის ძირითადი თეორიები;
- საზოგადოების განვითარების კანონზომიერებათა შესახებ ძირითადი თეორიები;
- კულტურის არსი, რაობა და მისი მრავალფეროვნება;
- მეცნიერება და მეცნიერული აზროვნების ძირითადი თავისებურებები;
- რელიგია, როგორც კულტურული ფენომენი;
- საზოგადოებრივი მეცნიერებების ძირითადი მიმართულებები და ობიექტები.

საზოგადოებრივი მეცნიერებებში გამოყენებული ძირითადი მეთოდები:

- დაკვირვება და ექსპერიმენტი;
- მსჯელობა – ფაქტი და მოსაზრება;
- სტატისტიკა და ანალიზი;
- თეორიები და დასკვნები.

ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები:

- ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების საფუძვლები;
- მათი განვითარების ძირითადი ისტორიული ეტაპები;
- უფლებებისა და თავისუფლებების არსი;
- ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების კლასიფიკაცია;
- ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების განმსაზღვრელი ფუძემდებლური დოკუმენტები.

კონფლიქტი და მშვიდობის მშენებლობა:

- კონფლიქტი: მისი მართვა, გადაჭრა, ტრანსფორმაცია, კონფლიქტის ანალიზის ტექნიკები;
- კონფლიქტურ სიტუაციაში ქცევის სტრატეგიები და ტიპები;
- მშვიდობა, როგორც პროცესი – მისი არსი და სწავლების სტრატეგიები;
- ფორმალური და არაფორმალური სამშვიდობო განათლება.

მშვიდობიანი თანაარსებობა და მრავალფეროვანი გარემო:

- უმრავლესობა, უმცირესობები, მონყვლადი ჯგუფები;
- თანასწორობა და დისკრიმინაცია;
- ინტეგრაცია და ასიმილაცია;
- სტერეოტიპები;
- ტოლერანტობა: მისი არსი და განზომილებები.

დემოკრატიის არსი და მისი ძირითადი ინსტიტუტები:

- დემოკრატიის საფუძვლები და პრინციპები;
- დემოკრატიის განვითარების ძირითადი ისტორიული ეტაპები;
- დემოკრატიული ინსტიტუტები და მათი მნიშვნელობა საზოგადოების განვითარებაში.

ძირითადი საზოგადოებრივი ინსტიტუტები და მათი ურთიერთქმედება:

სამოქალაქო საზოგადოება: არასამთავრობო სექტორი, მედია, ინტერესთა ჯგუფები და საზოგადოებრივი გაერთიანებები.

მოქალაქეობა და მისი ასპექტები:

მოქალაქეების სოციალური როლები;
მოქალაქის უფლებები, მოვალეობები და პასუხისმგებლობა;
საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მოქალაქის მონაწილეობის ფორმები.

გლობალური პრობლემები და მისი მოგვარების გზები:

სიცოცხლის უფლება და ბავშვთა სიკვდილიანობა;
სოციალური დაავადებები – ალკოჰოლიზმი და ნარკომანია;
არასრულწლოვანთა დამნაშავეობა;
განათლება და მისი ხელმისაწვდომობა;
დევენილები და ლტოლვილები;
სიღარიბე და მისი დაძლევის გზები;
ადამიანი და გარემო;
მდგრადი განვითარება და მისი ასპექტები;
არათანაბარი განვითარება და კორუფცია;
ტრეფიკინგი;
სახელმწიფოს ძლიერების თანამედროვე მახასიათებლები და გლობალიზაცია;
საერთაშორისო სახელმწიფოთაშორისი და არასამთავრობო ორგანიზაციები.

სახელმწიფოსა და სამართლის განვითარების ძირითადი თეორიები:

ძირითადი პოლიტიკური თეორიები და მათი არსი;
სახელმწიფოს ნიშნები, ფუნქციები, მოწყობა;
სახელმწიფოს ტიპები: მმართველობის ფორმები, საზოგადოებრივი წესწყობილება და პოლიტიკური რეჟიმები;
სახელმწიფოს წარმოშობა საქართველოში და მისი განვითარების ეტაპები;
სამართლის წარმოშობა და განვითარება;
სამართლებრივი სახელმწიფო და მისი მახასიათებლები;
კანონის უზენაესობა და კანონიერება;
საერთაშორისო სამართალი (ჰუმანიტარული, სისხლის სამართალი, გარემოსდაცვითი, ადამიანის უფლებების, შრომის და ა.შ.) და მისი მნიშვნელობა;
საქართველოს სახელმწიფოს კანონმდებლობა და მისი კავშირი საერთაშორისო სამართალთან (საქართველოს კონსტიტუცია).

ეკონომიკის ძირითადი ცნებები, კატეგორიები და თეორიები:

ძირითადი ეკონომიკური სისტემები;
ეკონომიკური კატეგორიები და კანონზომიერებები;
ბაზრები და მათი ტიპები;

- ეკონომიკური საქმიანობის ტიპები, სტიმულები და კეთილდღეობა;
- ფული და მისი ფუნქციები;
- ბიზნესის ორგანიზაცია და დაფინანსება;
- საზოგადოებრივი სარგებლობის საქონელი და მომსახურება;
- სოციალურ-ეკონომიკური უსაფრთხოება და პოლიტიკა;
- ეკონომიკური ურთიერთობების გარემო;
- სახელმწიფოს ეკონომიკური ფუნქციები.

სწავლების მეთოდები

მოსწავლეზე და შედეგზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა:

- გრძელვადიანი და მოკლევადიანი მისაღწევი სასწავლო მიზნების, შესაბამისი ამოცანებისა და მოსალოდნელი შედეგების განსაზღვრა;
- სასწავლო თემის სასწავლო პროცესის საჭიროებებისათვის მისადაგება; საზოგადოებრივი მეცნიერებების საგნობრივ პროგრამაზე დაფუძნებული ისეთი სასწავლო გეგმის შექმნა, რომელიც ითვალისწინებს მოსწავლეების ინტერესებს, ასაკობრივ თავისებურებებს, ცოდნას, შესაძლებლობებსა და გამოცდილებას;
- ცოდნის გადაცემის, უნარ-ჩვევების გამომუშავებისა და განვითარებისათვის სწავლების სტრატეგიების განსაზღვრა;
- ისეთი შეფასების ტიპების (განმავითარებელი და განმსაზღვრელი) შემუშავება, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელი იქნება შეფასდეს მოსწავლეთა როგორც ცოდნა, ასევე უნარ-ჩვევები;
- შეფასების კრიტერიუმების განსაზღვრა და შეფასების ცხრილების შედგენა შემდეგი ტიპის აქტივობებისათვის: პრობლემის იდენტიფიკაცია, ინფორმაციის მოძიება, პრობლემის გადაჭრის ალტერნატიული გზების განსაზღვრა და მათი ეფექტურობის შეფასება, ისტორიულ-გეოგრაფიული საშუალებების გამოყენება, ისტორიულ-გეოგრაფიული წყაროების ანალიზი, ისტორიული და გეოგრაფიული კვლევის დაგეგმვა, ჩატარება და პრეზენტაცია, საზოგადოებრივი მეცნიერებების თემებზე საკლასო დისკუსიებში მონაწილეობა, სხვადასხვა ტიპის წერიტი დავალებების შესრულება და სხვა;
- სხვა საგნობრივი ჯგუფების მასწავლებლებთან ურთიერთთანამშრომლობის საფუძველზე საგნის სწავლების სტრატეგიის შემუშავება და აქტივობების დაგეგმვა.

სწავლების პროცესის წარმართვა:

- საზოგადოებრივი მეცნიერებების სწავლის მოტივაციის ხერხების გამოყენება;
- თანამედროვე პედაგოგიური მეთოდებისა და აქტივობების გამოყენება, რათა მოსწავლეებს გაულრმავდეთ ცოდნა და განუვითარდეთ უნარები ისტორიაში, გეოგრაფიასა და სამოქალაქო განათლებაში;
- მოსწავლეებში კვლევითი უნარების განვითარების ხელშეწყობა;
- მოსწავლეებში საზოგადოებრივი მეცნიერებების საკითხებზე სადისკუსიო და წერიტი უნ-

არების განვითარებისათვის ხელშეწყობა;

საზოგადოებრივი მეცნიერებების შესწავლის პროცესში ყველა მოსწავლის (მათი ინდივიდუალური თავისებურებების მიუხედავად) ჩართულობის უზრუნველყოფა;

აქტივობების ისეთნაირად წარმართვა, რომ მოსწავლეებმა შეძლონ მიღებული ცოდნის ყოველდღიურ ცხოვრებასთან დაკავშირება;

მოსწავლეთათვის ხელმისაწვდომი და მოხერხებული ისტორიულ-გეოგრაფიული საშუალებების, მედია- და ტექნოლოგიური რესურსების გამოყენება (საჭიროების შემთხვევაში თავად შექმნა);

აქტივობების ისეთნაირად წარმართვა, რომ მოსწავლეებს განუვითარდეთ საკუთარი კვლევისადმი კრიტიკულად მიდგომის უნარი.

შეფასება:

საზოგადოებრივი მეცნიერებების სასწავლო მიზნების შესაბამისი შეფასების კრიტერიუმებისა და სქემების შედგენა და გამოყენება;

საზოგადოებრივი მეცნიერებებში მოსწავლეთა პროგრესისა და მიღწევების მონიტორინგის წარმართვა;

საზოგადოებრივი მეცნიერებებში მოსწავლეთა საჭიროებების, პროგრესისა და მიღწევების აღნუსხვა და ანგარიშის სახით წარმოდგენა;

მომავალი სასწავლო პროცესის დასაგეგმად შეფასების მონაცემების გამოყენება;

საკუთარი სწავლების შეფასება;

მისთვის შეთავაზებული თანამედროვე სწავლების კონცეფციების, მეთოდებისა და ტექნიკის კრიტიკულად შეფასება.

ისტორიის, გეოგრაფიისა და სამოქალაქო განათლების სწავლება მოსწავლის პიროვნული, კულტურული განვითარებისა და ესთეტიკური აღზრდის უზრუნველსაყოფად:

ისეთი დავალებებისა და აქტივობების შერჩევა ან მოფიქრება, რომლებიც დაეხმარება მოსწავლეებს შემოქმედებითი უნარის განვითარებაში;

ისეთი დავალებებისა და აქტივობების შერჩევა ან მოფიქრება, რომლებიც ხელს უწყობს მოსწავლეებში კრიტიკული აზროვნების უნარის განვითარებას;

ისეთი დავალებებისა და აქტივობების შერჩევა ან მოფიქრება, რომლებიც ხელს შეუწყობს მოსწავლეებში მაღალზნეობრივი ღირებულებების გამომუშავებასა და მაღალი გემოვნების განვითარებას;

ისეთი დავალებებისა და აქტივობების შერჩევა ან მოფიქრება, რომლებიც ხელს შეუწყობს მოსწავლეებში ცოდნაზე დაფუძნებული პატრიოტიზმის განვითარებას;

ისეთი დავალებებისა და აქტივობების შერჩევა ან მოფიქრება, რომლებიც ხელს შეუწყობს მოსწავლეების პროფესიული ორიენტაციის ჩამოყალიბებას.

